



IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	



MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	



O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI.....	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ.....	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА.....	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY.....	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI.....	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI.....	303
Tashmuxeimova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIIYASI VA INTEGRATSIIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR.....	326
Egamberdiev Abbosxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH.....	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbos Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI.....	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	



IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI

Xudayberginova Nigora Turgunbayevna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Iqtisodiyot nazariyasi kafedrası katta o'qituvchisi PhD

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat tomonidan iqtisodiyotni tartibga solishning asosiy instrumentlari hisoblangan fiskal (budjet-soliq) va monetar (pul-kredit) siyosatlarining o'rni tahlil qilinadi. Xususan, soliq mexanizmining tadbirkorlik subyektlari faoliyati hamda innovatsion rivojlanishga ta'siri kompleks yondashuv asosida baholanadi. Tadqiqot doirasida O'zbekiston Respublikasida 2019-yildan boshlab soliq tizimida amalga oshirilgan islohotlar, jumladan, umumbelgilangan soliq rejimiga o'tish mezonlari, qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) to'lovchilari sonining o'sish dinamikasi, bazaviy hisoblash miqdori va mehnatga haq to'lashning eng kam miqdori joriy etilishi bilan bog'liq o'zgarishlar iqtisodiy samaradorlik nuqtai nazaridan tahlil qilinadi.

Shuningdek, soliq yukining yuqori darajasi tadbirkorlik faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi hamda norasmiy iqtisodiyot ulushining ortishiga olib kelishi mumkinligi asoslab beriladi. Umumbelgilangan soliq rejimiga o'tish uchun belgilangan chegaraviy miqdorlarning inflyatsiya darajasi, ish haqi o'sishi va valyuta kursi o'zgarishlari bilan solishtirma tahlili asosida amaldagi mezonlarni qayta ko'rib chiqish zarurligi ilmiy jihatdan asoslanadi.

Maqolada innovatsion faoliyatni soliqlar orqali rag'batlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilib, innovatsion korxonalar, innovatsiyalarni ishlab chiqarishga joriy qiluvchi tashkilotlar, innovatsion mahsulot iste'molchilari hamda innovatsion infratuzilma subyektlari uchun differensial soliq mexanizmlarini qo'llash zarurligi ko'rsatib o'tiladi. Xalqaro tajriba, xususan, Rossiya Federatsiyasi va Qozog'iston Respublikasi misolida soliq rejimlarining kichik biznes subyektlariga ta'siri solishtirma tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Fiskal siyosat, monetar siyosat, soliq mexanizmi, qo'shilgan qiymat solig'i (QQS), umumbelgilangan soliq rejimi, bazaviy hisoblash miqdori, soliq yuki, tadbirkorlik subyektlari, innovatsion rivojlanish, soliq imtiyozlari, innovatsion korxona, soliq samaradorligi, iqtisodiy rag'batlantirish, norasmiy iqtisodiyot.

Abstract. This scientific article provides a comprehensive analysis of the role of fiscal (budgetary and tax) and monetary (credit and monetary) policies as the main instruments of state regulation in a market economy. Particular emphasis is placed on the impact of tax mechanisms on the activities of business entities and innovative development. The study assesses the economic effectiveness of tax reforms implemented in the Republic of Uzbekistan since 2019, including the criteria for transition to the general tax regime, the growth dynamics of value-added tax (VAT) payers, as well as changes related to the introduction of the basic calculation amount and the minimum wage.

In addition, it is substantiated that a high tax burden may negatively affect entrepreneurial activity and contribute to an increase in the share of the informal economy. Based on a comparative analysis of the threshold levels for transition to the general tax regime in relation to inflation rates, wage growth, and exchange rate fluctuations, the necessity of revising the existing criteria is scientifically justified.

The article also focuses on stimulating innovative activity through tax instruments and highlights the need to apply differentiated tax mechanisms for innovative enterprises, organizations implementing innovations in production, consumers of innovative products, and entities of innovative infrastructure. A comparative analysis of the impact of tax regimes on small business entities is conducted based on international experience, particularly the cases of the Russian Federation and the Republic of Kazakhstan.

Key words: Fiscal policy, monetary policy, tax mechanism, value-added tax (VAT), general tax regime, basic calculation amount, tax burden, business entities, innovative development, tax incentives, innovative enterprise, tax efficiency, economic incentives, informal economy.



Аннотация. В данной научной статье проводится комплексный анализ роли фискальной (бюджетно-налоговой) и монетарной (денежно-кредитной) политики как основных инструментов государственного регулирования экономики в условиях рыночной системы. Особое внимание уделяется влиянию налогового механизма на деятельность субъектов предпринимательства и инновационное развитие. В рамках исследования оценивается экономическая эффективность налоговых реформ, реализуемых в Республике Узбекистан с 2019-года, включая критерии перехода на общеустановленный режим налогообложения, динамику роста числа плательщиков налога на добавленную стоимость (НДС), а также изменения, связанные с введением базовой расчетной величины и минимального размера оплаты труда.

Обосновано, что высокий уровень налоговой нагрузки может оказывать негативное влияние на предпринимательскую активность и способствовать росту доли теневой экономики. На основе сравнительного анализа пороговых значений перехода на общеустановленный налоговый режим в сопоставлении с уровнем инфляции, ростом заработной платы и колебаниями валютного курса научно доказана необходимость пересмотра действующих критериев.

В статье особое внимание уделено вопросам стимулирования инновационной деятельности с использованием налоговых инструментов и обоснована целесообразность применения дифференцированных налоговых механизмов для инновационных предприятий, организаций, внедряющих инновации в производство, потребителей инновационной продукции и субъектов инновационной инфраструктуры. На основе международного опыта, в частности Российской Федерации и Республики Казахстан, проведен сравнительный анализ влияния налоговых режимов на субъекты малого бизнеса.

Ключевые слова: Фискальная политика, монетарная политика, налоговый механизм, налог на добавленную стоимость (НДС), общеустановленный налоговый режим, базовая расчетная величина, налоговая нагрузка, субъекты предпринимательства, инновационное развитие, налоговые льготы, инновационное предприятие, налоговая эффективность, экономическое стимулирование, теневая экономика.

KIRISH

Dunyo iqtisodiyoti AQShdagi barqaror o'sish, yirik bozorlarga ega qator rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotining o'sishi hamda Xitoy iqtisodiyotining budjet tomonidan qo'llab-quvvatlanishi tufayli 2024-yilda 3,1 foizga, 2025-yilda esa 3,2 foizga o'sishi bashorat qilinmoqda. Biroq 2024–2025-yillardagi jahon iqtisodiyotining bunday prognoz qilingan o'sish sur'atlari Markaziy banklar tomonidan olib borilayotgan monetar siyosat doirasida inflyatsiyaga qarshi foiz stavkalarining oshirilishi, davlat fiskal siyosati orqali iqtisodiy faollikni ta'minlashga qaratilgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralarining qisqartirilishi hamda yalpi unumdorlikning past o'sishi tufayli 2000–2019-yillardagi o'rtacha 3,8 foizlik darajadan past ko'rsatkichni tashkil etayotganini ko'rsatmoqda¹.

2020-yilda global pandemiya dunyo iqtisodiyotiga qoldirgan og'ir asoratlar natijasida davlat fiskal va monetar siyosatlarining iqtisodiy faollikni oshirishga qaratilgan amaliyoti, mamlakatlarda kreditlash jarayonlarining uzoq davom etishi, yuqori qiymatda qarz olish va uni moliyalashtirish zarurati, shuningdek, iqlim o'zgarishlariga qarshi kurashish uchun qo'shimcha investitsiyalarga bo'lgan ehtiyoj jahon iqtisodiyoti uchun kelgusida kutilmagan iqtisodiy zarbalarni yuzaga keltirishi mumkinligi prognoz qilinmoqda². Shu sababli jahonning aksariyat mamlakatlarida iqtisodiy faollikni ta'minlashga qaratilgan davlat fiskal va monetar siyosatlarini yangicha yondashuvlar asosida takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Jahon amaliyotida nufuzli moliya muassasalari hisoblangan Jahon banki, Xalqaro Valyuta Fondi hamda BMT Taraqqiyot dasturi kabi xalqaro tashkilotlar tomonidan mamlakatlarning makroiqtisodiy barqarorligini ta'minlash borasida olib borilayotgan davlat iqtisodiy siyosatlarining muhim yo'nalishlari bo'lgan fiskal va monetar siyosatlar bo'yicha uslubiy tavsiyalarni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarga alohida e'tibor berilmoqda. Mazkur tadqiqotlar nufuzli ilmiy-tadqiqot markazlari tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, xalqaro standartlarda belgilangan talablar asosida istiqbolda iqtisodiy faollikni ta'minlashga qaratilgan davlat fiskal va monetar siyosatlari mexanizmlarini takomillashtirish imkonini bermoqda.

Shu bilan birga, istiqbolda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy faollikka qaratilgan davlat fiskal hamda monetar siyosatlarini takomillashtirishning nazariy jihatlar, ushbu siyosatlarni tahlil qilish va baholash uslubiyoti, shuningdek, ularning iqtisodiy dastaklari orqali iqtisodiy faollikni oshirish bilan bog'liq muammolar hanuz o'z dolzarbligini yo'qotmagan hamda ilmiy yechimini kutayotgan masalalar sirasiga kiradi.

¹ <https://www.imf.org/ru/Publications/WEO/Issues/2024/01/30/world-economic-outlook-update-january-2024>. Замедление инфляции и устойчивый рост открывают путь к «мягкой посадке».

² https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2024_CIS_RU.pdf. Экономический прогноз ООН: в 2024 году в экономиках стран СНГ и Грузии будет наблюдаться более медленные темпы роста, поскольку регион сталкивается с многочисленными рисками.



MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bozor iqtisodiyotiga asoslangan mamlakatlarda fiskal va monetar siyosat davlat tomonidan iqtisodiyotni tartibga solishning asosiy mexanizmlari sifatida keng qo'llaniladi. Fiskal siyosat orqali davlat soliq stavkalari, budget xarajatlari hamda transfertlar yordamida iqtisodiy faollikni tartibga soladi. Ushbu masala bo'yicha J. M. Keynes, R. Musgrave va J. Stiglitz kabi olimlarning ilmiy ishlari fiskal siyosatning iqtisodiy o'sish, bandlik va inflyatsiyaga ta'sirini nazariy jihatdan asoslab bergan.

R. Musgrave 1959-yilda fiskal siyosatning uchta asosiy funksiyasini, ya'ni taqsimlash, qayta taqsimlash va barqarorlashtirish funksiyalarini ajratib ko'rsatadi. J. Stiglitz esa 2015-yilda soliqlar orqali davlat iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash imkoniyatiga ega ekanini ta'kidlaydi. Ushbu yondashuvlar O'zbekiston sharoitida ham dolzarb bo'lib, soliq siyosati orqali tadbirkorlikni rag'batlantirish va yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish masalalari muhim ahamiyat kasb etadi.

Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) bilvosita soliq sifatida iste'molchilar zimmasiga tushishi haqidagi qarashlar xalqaro soliq nazariyasida keng yoritilgan. OECD hamda Jahon banki tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda QQSning budget barqarorligini ta'minlashdagi o'rni, shuningdek, uning regressiv ta'siri chuqur tahlil qilingan. O'zbekiston amaliyotida 2019-yildan boshlab QQS to'lovchilari doirasining kengaytirilishi soliq bazasini oshirish va byudjet tushumlarini barqarorlashtirishga xizmat qilgani ko'plab mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan qayd etilgan.

Soliq rejimlarining tadbirkorlik subyektlariga ta'siri masalasi ham ilmiy adabiyotlarda keng o'rganilgan. H. de Soto 2000-yilda soliq yukining yuqori bo'lishi norasmiy iqtisodiyotning kengayishiga sabab bo'lishini ta'kidlaydi. O'zbekiston tajribasida ham soliq yukining oshishi ayrim korxonalarni "xufiyona iqtisodiyot"ga o'tishga majbur qilishi mumkinligi kuzatilmoqda. Shu sababli soliq stavkalarini maqbullashtirish va soliq bazasini kengaytirish muhim vazifa sifatida qaralmoqda.

Eng kam ish haqi o'rniga mehnatga haq to'lashning eng kam miqdori hamda bazaviy hisoblash miqdorlarining joriy etilishi bo'yicha amalga oshirilgan o'zgarishlar mehnat bozori va soliqqa tortish tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) tadqiqotlariga ko'ra, minimal ish haqi tizimi aholi daromadlarini barqarorlashtirish va iste'mol talabini oshirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston sharoitida ushbu mexanizm tadbirkorlik subyektlari tovar aylanmasining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgani qayd etilgan.

Soliq mexanizmlari orqali innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish masalalari J. Schumpeter, P. Romer, R. Nelson va S. Winter kabi olimlarning ilmiy asarlarida yoritilgan. Ularning fikricha, innovatsiyalar iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri bo'lib, davlat soliqlar orqali innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashi zarur. Xususan, ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar uchun soliq chegirmalari, soliq kreditlari hamda soliq imtiyozlari innovatsion faollikni oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

OECD mamlakatlari tajribasi shuni ko'rsatadiki, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish faqat innovatsiyalarni yaratish bosqichi bilan cheklanmasligi, balki ularni ishlab chiqarishga joriy etish, tijoratlashtirish va iste'mol qilish bosqichlarini ham qamrab olishi lozim. Aks holda, ilmiy ishlanmalar iqtisodiy samaraga aylanishi murakkablashadi.

O'zbekiston amaliyotida innovatsion korxonalar uchun soliq imtiyozlari asosan QQS, foyda solig'i hamda aylanmadan olinadigan soliq bo'yicha taqdim etilgan. Biroq ko'plab tadqiqotchilar ushbu imtiyozlar samaradorligining pastligini, chunki ular innovatsion jarayonning barcha bosqichlarini qamrab olmayotganini ta'kidlaydi. Shu sababli soliq imtiyozlari samaradorligini baholash uchun maxsus koeffitsiyentlar (K_1 , K_2 , K_3) taklif etilmoqda.

Xalqaro tajriba, xususan Rossiya, Qozog'iston va Yevropa Ittifoqi mamlakatlari amaliyoti shuni ko'rsatadiki, soddalashtirilgan soliq rejimlari kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu mamlakatlarda QQSga o'tish uchun belgilangan chegaraviy miqdorlar iqtisodiy sharoitlarga mos ravishda muntazam qayta ko'rib chiqiladi. O'zbekistonda ham mazkur mezonlarni inflyatsiya darajasi, aholi daromadlari hamda valyuta kursi o'zgarishlarini inobatga olgan holda yangilab borish zarurligi ilmiy jihatdan asoslanmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Iqtisodiy faollikni ta'minlashga qaratilgan va davlat tomonidan tartibga solinadigan makroiqtisodiy siyosatning tarkibiy qismi sifatida davlat fiskal va monetar siyosatlarining nazariy-metodologik masalalari bir qator xorijiy taniqli iqtisodchi olimlar, jumladan, J. Keyns, M. Fridmen, F. Maxlup, M. Pebro, G. Kassel, R. Mandell, M. Mussa, M. Obstfeld, J. Frankel, D. J. Teylor, R. Dornbush hamda o'zbekistonlik iqtisodchi olimlardan N. Jumaev, T. Bobakulov, T. Rasulov, B. Islomov, Z. Berdinazarov, S. Chepel, N. Sirajiddinov, Sh. Rajabbaev va boshqalarning ilmiy tadqiqotlarida pul-kredit siyosatining ayrim nazariy-metodologik va amaliy jihatlari doirasida tadqiq etilgan.



Yuqorida ko'rsatilgan xorijiy va mamlakatimiz adabiyotlarida davlat fiskal va monetar siyosatlarining iqtisodiy faollikni ta'minlashdagi moliyaviy salohiyatining ayrim qirralari, ahamiyati, xususiyatlari, turlari hamda boshqa jihatlariga ko'proq e'tibor qaratilgan. Biroq hanz davom etayotgan "global inqiroz" sharoitida iqtisodiy faollikning pasayishi mazkur yo'nalishda yanada chuqur ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish zarurligini taqozo etmoqda.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bozor prinsiplariga asoslangan mamlakatlar iqtisodiyotida davlatning iqtisodiyotni tartibga soluvchi asosiy dastaklari sifatida fiskal (budjet-soliq) va monetar (pul-kredit) siyosatlar e'tirof etiladi. Fiskal siyosat ishlab chiqarishning real hajmini va bandlik darajasini o'zgartirish, inflyatsiyani nazorat qilish hamda iqtisodiy o'sishni jadallashtirish maqsadida davlat xarajatlari, soliqlar va davlat budjeti orqali iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish tizimi hisoblanadi.

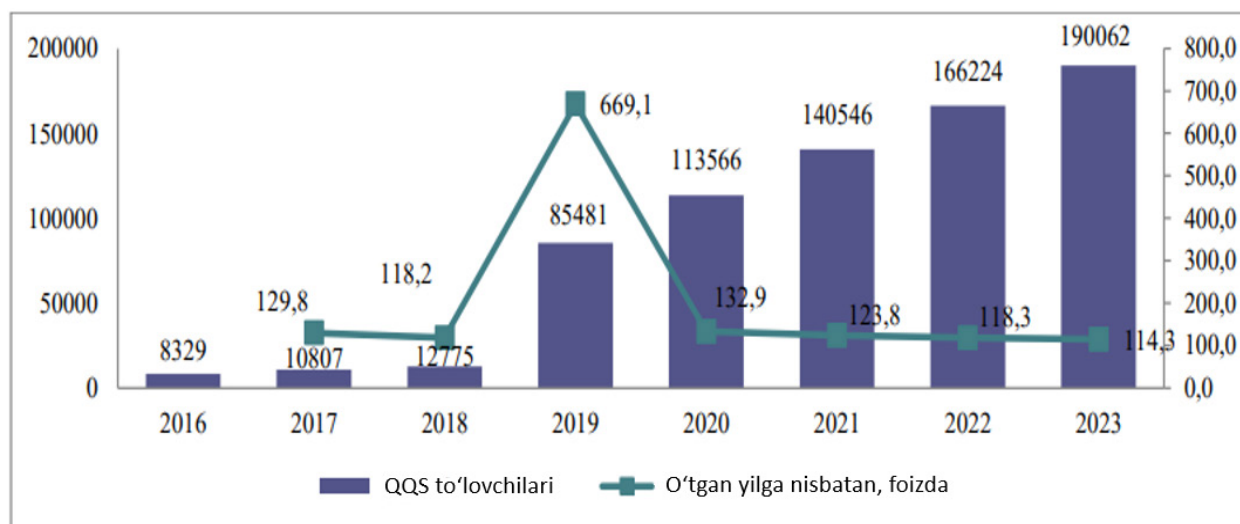
Soliqlar va yig'imlar tarkibida qo'shilgan qiymat solig'i bilvosita soliq hisoblanib, uning haqiqiy soliq yuki mahsulotni ishlab chiqaruvchiga emas, balki ushbu mahsulotning oxirgi iste'molchisiga to'g'ri keladi, chunki mazkur soliq mahsulot qiymatiga kiritilib, xaridor tomonidan to'lab beriladi. 2019-yil 1-yanvardan boshlab o'tgan yil yakunlari bo'yicha yillik oboroti (tushumi) 1 milliard so'mdan oshgan yoki yil davomida belgilangan chegaraviy miqdorga yetgan korxonalarni umumbelgilangan soliqlarni to'lash tizimiga o'tkazish belgilangan bo'lib, bunda yillik oborot (tushum)ning 1 milliard so'm etib belgilangan chegaraviy miqdori har 3-yilda kamida bir marta qayta ko'rib chiqilishi nazarda tutilgan(1-jadval)³.

1-jadval. Umumbelgilangan soliq rejimiga o'tishning miqdori kiritilgan davrdagi hisob-kitobi⁴

1000 000 000 so'm	Eng kam ish haqi	01.11.2018	202730 so'm	4932,7 barobar
	AQSh dollari kursi	01.01.2019 8	336.25 so'm	120000\$

Belgilangan chegaraviy miqdorga yetgan korxonalarni umumbelgilangan soliqlarni to'lash tizimiga o'tkazish bo'yicha yillik aylanma miqdori joriy etilgan davrdagi eng kam ish haqining 4,9 baravaridan ortiq bo'lgani hamda xorijiy valyutadagi ekvivalent qiymati bilan taqqoslanganda taxminan 120 ming AQSh dollariga teng bo'lganini ko'rish mumkin.

Soliq konsepsiyasining amaliyotga joriy etilishi natijasida bevosita soliqlar ulushining jami soliq tushumlaridagi hissasi oshgani kuzatiladi. Mazkur holat ijobiy natija bo'lib, soliq stavkalarining pasaytirilishi hisobiga daromadlar hajmining ko'payishiga xizmat qilganini anglatadi. Shu bilan birga, qo'shilgan qiymat solig'i to'lovchilari soni 2016-yilga nisbatan 22 baravarga oshib, 2023-yil 1-oktabr holatiga ko'ra 190 ming nafarni tashkil etgani qayd etiladi(1-rasm).



1-rasm. Soliq to'lovchilarning 2016–2023-yillardagi dinamikasi⁵

3 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 29.06.2018 yildagi "O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida"gi PF-5468-son Farmoni.

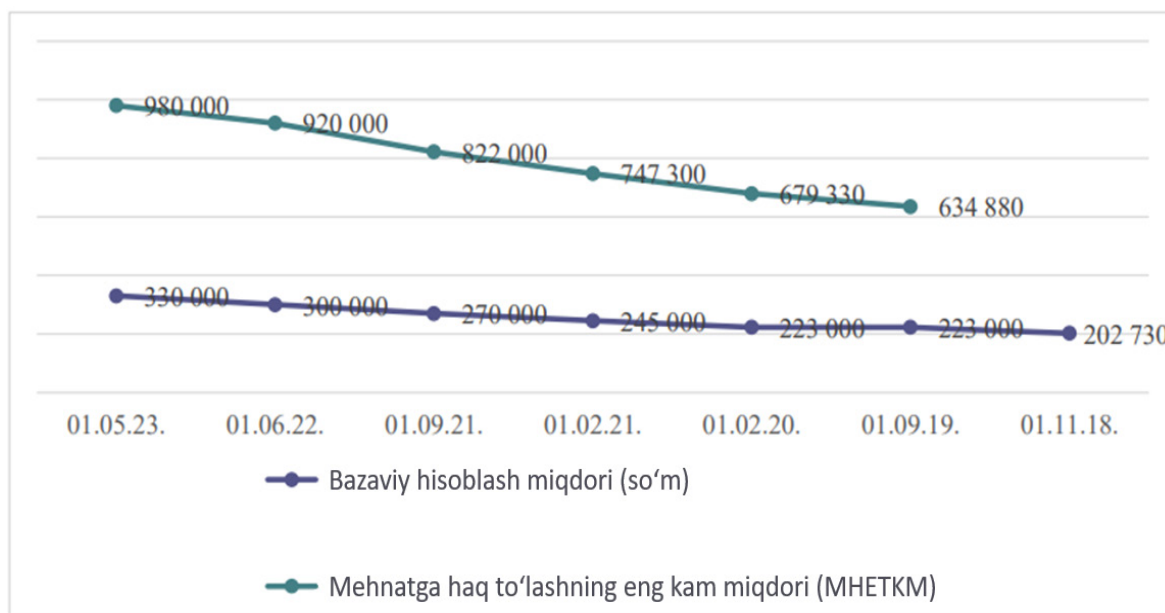
4 Muallif tomonidan makroiqtisodiy ko'rsatkichlar asosida tayyorlandi.

5 Muallif tomonidan Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida tayyorlandi.



Soliq rejimlari doirasida soliq to'lovchilarga nisbatan soliq yuki yuqori bo'lgan holatlarda tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatiladi, ularning iqtisodiy faolligi cheklanadi hamda ayrim hollarda "xufiyona iqtisodiyot"ga o'tish xavfi yuzaga keladi. Pirovard natijada bu holat davlat daromadlarini shakllantiruvchi soliqlar va yig'imgar tushumining pasayishiga, mamlakatda ishlab chiqarish hajmlarining qisqarishiga hamda oxir-oqibat yalpi ichki mahsulot hajmining kamayishiga olib keladi.

O'zbekistonda mehnatga haq to'lash, pensiya tayinlash, shuningdek, soliq, davlat bojlari, jarimalar, yig'imgar va boshqa majburiy to'lovlarni undirish o'rtasidagi bog'liqlikni bartaraf etish maqsadida 2019-yil 1-sentabrdan boshlab ish haqining eng kam miqdori o'rniga mehnatga haq to'lashning eng kam miqdori hamda bazaviy hisoblash miqdorlari joriy etilgan.



2-rasm. Mehnatga haq to'lashning eng kam miqdori va bazaviy hisoblash miqdorlari dinamikasi⁶

Oxirgi iste'molchilarning daromad darajasi, yillar davomida mamlakatdagi inflyatsiya sur'atlari hamda umumiy talabga ta'sir etuvchi omillar tahlili asosida tadbirkorlik subyektlari faoliyati doirasida amalga oshiriladigan tovar aylanmalariga mos soliq rejimini belgilash mezonlarini qayta ko'rib chiqish lozim deb topildi. Ish haqining eng kam miqdori o'rniga mehnatga haq to'lashning eng kam miqdori va bazaviy hisoblash miqdorlarining joriy etilishi aholi iste'mol imkoniyatlarining kengayishiga xizmat qilib, taklif etuvchi tadbirkorlik subyektlari tovar aylanmalarining oshishiga olib keldi.

Umumbelgilangan soliq rejimiga o'tish, ya'ni qo'shilgan qiymat solig'i to'lovchisi sifatida faoliyat yuritish uchun belgilangan mezonlarning joriy etilgan davrdagi ko'rsatkichlari bugungi kundagi ma'lumotlar bilan solishtirib hisob-kitob qilinganda sezilarli farqlar mavjudligi aniqlandi. Xususan, amaldagi bazaviy hisoblash miqdoriga nisbatan ushbu ko'rsatkich 1,6 mlrd so'mni, joriy etilgan mehnatga haq to'lashning eng kam miqdoriga nisbatan 4,8 mlrd so'mni hamda AQSh dollari ekvivalentida 1,5 mlrd so'mni yoki o'rtacha hisobda 2,6 mlrd so'mni tashkil etmoqda.

2-jadval. Umumbelgilangan soliq rejimiga o'tishning bugungi kundagi miqdorining hisob-kitobi⁷, so'mda

4932,7 barobar	Bazaviy hisoblash miqdori	01.11.2023	330000 so'm	1627 000 000
	Eng kam miqdor		980000 so'm	4834 046 000
120000\$	AQSh dollari kursi	06.11.2023	12254 so'm	1 470 480 000
O'rta hisobda				2643 842 000

Xalqaro amaliyotdagi mavjud holatlar tahlili shuni ko'rsatadiki, xususan Rossiya Federatsiyasida soddalashtirilgan soliq rejimi tatbiq etiladigan korxonalar va yakka tartibdagi tadbirkorlar qo'shilgan qiymat

⁶ Muallif tomonidan Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

⁷ Muallif tomonidan iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida tayyorlandi.



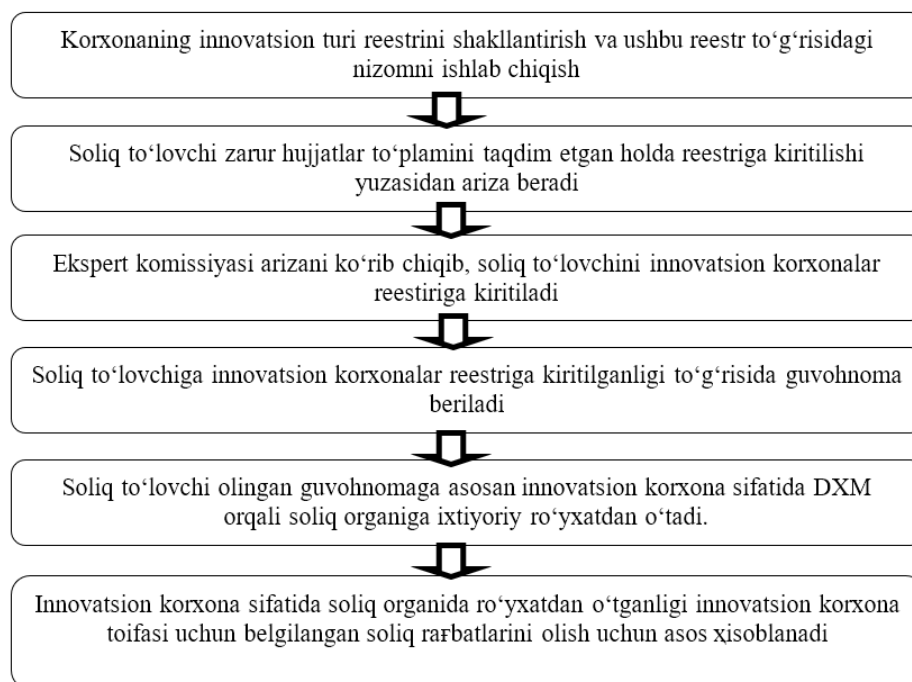
solig'i to'lovchisi hisoblanmaydi. Bunda yillik tovar aylanmasi 251,4 mln rublni (2,7 mln AQSh dollari) tashkil etmasligi va ishlovchi xodimlar soni 130 nafardan oshmasligi lozim. Qozog'iston Respublikasi Soliq kodeksining 82-moddasi 4-bandiga asosan esa qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha ro'yxatdan o'tish miqdori eng kam ish haqining 20 000 baravari yoki 69 000 000 tenge etib belgilangan bo'lib, bu 147 366,96 AQSh dollariga teng (ma'lumot uchun: 2023-yilda EKI 3 450 tenge).

Yuqoridagi tahlillardan ko'rinib turibdiki, kichik tadbirkorlik subyektlariga soliq yukini yanada adolatli taqsimlash maqsadida umumbelgilangan soliq rejimiga o'tish, ya'ni qo'shilgan qiymat solig'i to'lovchisi sifatida faoliyat yuritish uchun amaldagi mezon miqdorini qayta ko'rib chiqish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bunda aylanmadan olinadigan soliqni to'lash huquqini saqlab qolish uchun faoliyat joyida xuddi shu faoliyatni amalga oshiruvchi boshqa soliq to'lovchi bilan almashtirish yoki faoliyatni ikki va undan ortiq shaxslar o'rtasida bo'lish holatlari biznesni bo'lish sifatida e'tirof etilishi lozim.

Soliq mexanizmlaridan foydalanish asosida innovatsion rivojlanishni ta'minlash, odatda, soliq imtiyozlari va yengilliklarining innovatsion korxonalar faoliyatiga rag'batlantiruvchi ta'siriga asoslanadi. Ayni paytda soliqlardan iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish vositasi sifatida foydalanish soliqlarning tartibga solish, jumladan rag'batlantirish, cheklash va qoplab berish funksiyalarini amalga oshirishga xizmat qiladi. Tartibga solish funksiyasining ta'siri soliq to'lovchilarning turli obyektlari va toifalarini notekis soliqqa tortish orqali namoyon bo'ladi. Soliq yukining notekisligi, o'z navbatida, ma'lum iqtisodiy samarani yuzaga keltiradi.

Bunda ustuvor yo'nalishlarda soliq yukini yumshatish orqali davlat iqtisodiy rivojlanish uchun qulay sharoitlar yaratadi, boshqa yo'nalishlarda esa soliq yukining oshirilishi rivojlanish uchun qo'shimcha cheklavlarni keltirib chiqaradi. Ta'kidlash joizki, iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda nafaqat rag'batlantiruvchi choralarni (pasaytirilgan soliq stavkalari, soliq ta'tillari, soliq chegirmalari va boshqa imtiyozlar), balki innovatsion faollikni oshirish bo'yicha choralar ko'rmayotgan subyektlarga nisbatan cheklovchi (soliq stavkalarini oshirish, qo'shimcha soliqlarni joriy etish, imtiyozlardan foydalanishga cheklavlarni) hamda qoplab beruvchi (0-stavkani qo'llash) mexanizmlarni ham qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishni soliqlar vositasida rag'batlantirish samaradorligi, avvalo, rag'batlantiruvchi ta'sir yo'naltirilishi lozim bo'lgan soliq to'lovchilar doirasining aniq belgilanishi hamda tegishli soliq mexanizmlari majmuiga bog'liqdir. Innovatsion iqtisodiyot va uning ishtirokchilari bilan bog'liq yagona terminologiyaning mavjud emasligi iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishni soliqlar orqali rag'batlantirish samaradorligini sezilarli darajada pasaytiradi. Soliq qonunchiligi tahlili shuni ko'rsatadiki, "innovatsion korxona" tushunchasi, uni aniqlash mezonlari hamda yagona reestri amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarda aniq belgilab berilmagan. Shu bois soliq to'lovchilarga innovatsion korxona maqomini berishning aniq algoritmini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish taklif etilmoqda.



3-rasm. Soliq to'lovchiga innovatsion korxona maqomini berish algoritmi⁸

8 Тадқиқот давомидла муаллиф томонидан олиб борилган изланишлар асосида шакллантирилган.



Shuningdek, innovatsion faoliyatni voqealar zanjiri sifatida ham ifodalash mumkin: yangi bilimlar (g'oyalar) paydo bo'lishi – g'oyaning intellektual mahsulotga (innovatsiyaga) aylanishi – innovatsiyalarning ishlab chiqarishga joriy etilishi – innovatsiyalarning tijoratlashtirilishi (innovatsion mahsulotni tijoriy jihatdan muvaffaqiyatli ishlab chiqarish) – innovatsion mahsulotning iste'moli. Ushbu zanjirning quyidagi asosiy bosqichlarini soliqlar vositasida rag'batlantirish mumkin: innovatsiyalarni ishlab chiqarish; innovatsiyalarni ishlab chiqarishga joriy etish; innovatsiyalarning tijoratlashtirilishi; innovatsion mahsulot iste'moli.

Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishni soliqlar vositasida rag'batlantirishning belgilangan yo'nalishlari rag'batlantirish talab etiladigan subyektlar doirasini aniqlash imkonini beradi. Ular quyidagilardan iborat:

1. Innovatsiyalarni yaratuvchi korxonalar. Hozirgi kunda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishni rag'batlantiruvchi soliq vositalarining aksariyati aynan ushbu toifadagi korxonalar faoliyatiga yo'naltirilgan. Biroq iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishni soliqlar orqali rag'batlantirishning natijadorligi rag'batlantiruvchi ta'sirni boshqa toifadagi subyektlarga ham adekvat taqsimlashga bog'liq. Aks holda, innovatsion rivojlanish uchun muhim bo'lgan "innovatsiyalarni yaratish – joriy etish – tijoratlashtirish – iste'mol" zanjiri uziladi.

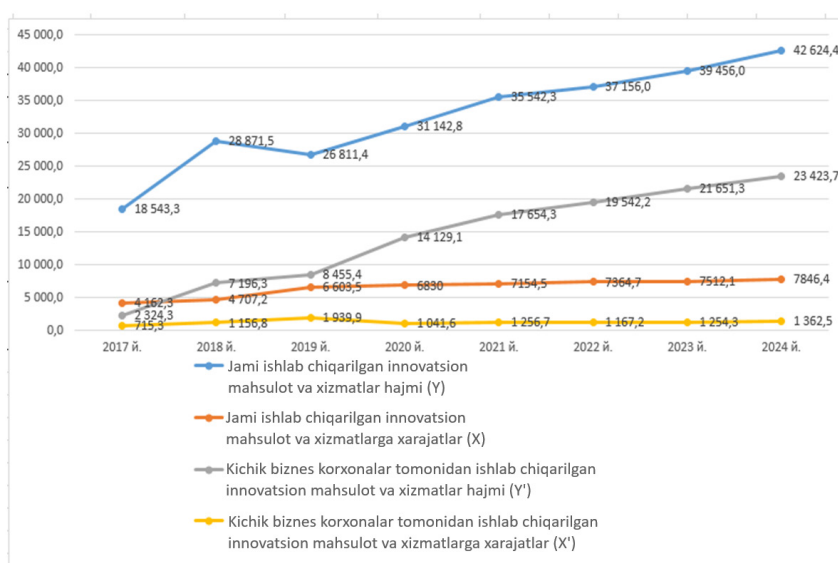
2. Innovatsion korxonalar yoki innovatsiyalarni ishlab chiqarishga joriy etuvchi tashkilotlar. Ushbu toifadagi subyektlar, fikrimizcha, ko'proq rag'batlantirishga muhtoj. Chunki ishlab chiqarishga innovatsiyalarni joriy etish iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning asosiy sharti hisoblanadi. Innovatsiyalarni faqat ishlab chiqarish yoki innovatsion mahsulotlarni iste'mol qilishni alohida rag'batlantirish innovatsiyalar eksportining yoki innovatsion mahsulotlar importining ortishiga olib kelishi mumkin.

3. Innovatsion mahsulot iste'molchilari bo'lgan korxonalar. Hozirgi kunda O'zbekistonda bunday korxonalar soni nisbatan kam bo'lib, ular innovatsion mahsulotlarga bo'lgan talabni oshirish maqsadida soliqlar vositasida rag'batlantirishga muhtoj.

4. Innovatsion infratuzilma korxonalari. Ushbu toifadagi subyektlarni soliqlar vositasida rag'batlantirish talab etiladigan subyektlar tarkibiga kiritish innovatsion infratuzilma korxonalarning faoliyati innovatsion jarayonning barcha bosqichlari bilan uzviy bog'liq ekanligi hamda innovatsion iqtisodiyotning barqaror faoliyat yuritishi uchun muhimligi bilan izohlanadi.

Innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish bo'yicha amalga oshirilgan xorijiy tajriba tahlili natijasida innovatsion faoliyatning turli bosqichlarini qamrab olish nuqtai nazaridan, shuningdek, nafaqat bevosita innovatsion korxonalarga, balki innovatsion faoliyatning boshqa subyektlariga ham rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatish nuqtai nazaridan soliq mexanizmlaridan foydalanishda kompleks yondashuvning mavjudligi aniqlandi. Rivojlangan mamlakatlarning ushbu tajribasini soliqlar vositasida rag'batlantirish amaliyotida qo'llash mamlakatimiz iqtisodiyotini innovatsion rivojlantirishga xizmat qiladigan samarali mexanizmga aylanishi mumkin.

Innovatsion faoliyatni soliqlar vositasida rag'batlantirish samaradorligining past bo'lishiga olib kelayotgan asosiy omillardan biri soliq imtiyozlarini ishlab chiqish va taqdim etishda kompleks yondashuvning mavjud emasligidir. Amaldagi soliq imtiyozlarining aksariyati innovatsion faoliyatning dastlabki bosqichida, ya'ni innovatsiyalarni yaratish jarayonida qo'llaniladi. Ilmiy-tadqiqot natijalarini ishlab chiqarishga joriy etish va innovatsion mahsulotlarni iste'mol qilishni rag'batlantirishga qaratilgan samarali soliq mexanizmlari esa yetarli darajada shakllanmagan(4-rasm).



4-rasm. Korxonalarning innovatsion faoliyatiga taqdim etilgan soliq imtiyozlari va erishilgan natijalarning o'sish sur'atlari, % da



O'zbekistonda ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatni soliq mexanizmi orqali tartibga solish, shu jumladan rag'batlantirish amaliyotini tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, rag'batlantirish obyektlari aniq belgilanmagan, erishilishi lozim bo'lgan ko'rsatkichlar aniqlashtirilmagan holatda innovatsion faoliyat boshlanishi bilan muayyan yoki nomuayyan muddatga QQS, foyda solig'i va YaST (aylanmadan olinadigan soliq) kabi soliq turlaridan to'liq ozod qilish shaklidagi soliq imtiyozlari qo'llanib kelingan.

Holbuki, hozirgi kunda xalqaro tajribada innovatsion faoliyatni samarali rag'batlantirish instrumentlari sifatida asosan soliq kreditlari, soliq chegirmalari, soliq ta'tillari, shuningdek, pasaytirilgan va tabaqalashtirilgan soliq stavkalari qo'llanilmoqda. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion faoliyatga yo'naltirilgan xarajatlarning o'rtacha o'sish sur'atlari soliq imtiyozlarining o'sish sur'atlariga mos kelgan bo'lsa-da, innovatsiyaning asosiy sharti bo'lgan innovatsion mahsulotlar, ishlar va xizmatlar hajmi hamda innovatsiyalarni joriy etishning o'rtacha o'sish sur'atlari qariyb 3 baravar past bo'lgan.

Buning birinchi sababi soliq imtiyozlarining samarali shakllaridan yetarli darajada foydalanilmaganligi bo'lsa, ikkinchi sababi soliq imtiyozlarining innovatsion jarayonning barcha bosqichlarini qamrab olmaganligidir. Shu bois iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishni soliqlar vositasida rag'batlantirishda rag'batlantirish mexanizmlarining samaradorligini baholash muhim ahamiyat kasb etadi.

Soliq imtiyozlari samaradorligini baholashning mavjud usullarini o'rganish shuni ko'rsatadiki, ularning aksariyati mamlakatimizda innovatsion korxonalar uchun taqdim etilgan soliq imtiyozlarining o'ziga xos xususiyatlari tufayli amaliyotda foydalanish uchun to'liq mos emas. Shu bilan birga, mazkur uslubiyotlarni tahlil qilish asosida korxonalarning innovatsion faolligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan soliq imtiyozlari samaradorligini, tadqiqot va ishlanmalarga yo'naltirilgan xarajatlarning samaradorligini, ushbu xarajatlarning innovatsion mahsulotga aylanish darajasini hamda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishga soliq imtiyozlarining umumiy ta'sir etish samaradorligini baholash imkonini beruvchi takomillashtirilgan uchta koeffitsiyentni qo'llash taklif etiladi (3-jadval).

Innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish bo'yicha amalga oshirilgan xorijiy tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion faoliyatning turli bosqichlarini qamrab oluvchi, shuningdek, nafaqat bevosita innovatsion korxonalar, balki innovatsion faoliyatning boshqa subyektlariga ham rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatuvchi soliq mexanizmlaridan foydalanishda kompleks yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etadi. Rivojlangan mamlakatlarning ushbu tajribasini mamlakatimiz sharoitida qo'llash iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishga xizmat qiladigan samarali mexanizm sifatida namoyon bo'lishi mumkin.

3-jadval. Innovatsion korxonalar uchun soliq imtiyozlari samaradorligini baholash koeffitsiyentlari

Koeffitsiyent, iqtisodiy ahamiyati va hisob-kitob formulasi	Shartli belgilanishi	Me'yoriy chegarasi
K1 - O'ti / Yb Davlat tomonidan korxonalarning innovatsion faolligini qo'llab-quvvatlashga taqdim etilgan soliq imtiyozlari (yo'naltirilgan har bir so'm) samaradorligi	O'ti – soliq imtiyozlari joriy qilinishi hisobiga korxonalarning tadqiqot va ishlanmalarga yo'naltirgan investitsiya-larining o'sishi (so'mda); Yb – soliq imtiyozlari joriy qilinishi natijasida budjetdagi (davlatning soliqli daromadlari qisqarishi) yo'qotishlar (so'mda)	Birdan katta yoki unga teng
K2 - O'Si / O'Sti Korxona-larning tadqiqot va ishlanmalarga qilingan xarajatlari samaradorligi, ularning innovatsion mahsulotga aylanishi darajasi (ulushi)	O'Si – soliq imtiyozlari taqdim etilishi natijasida innovatsion mahsulot hajmining o'sish sur'ati %; O'Sti – soliq imtiyozlaridan foydalanishi natijasida tadqiqot va ishlanmalarga xarajatlarning hajmining o'sish sur'ati %.	Birdan katta yoki unga teng
K3 - STim / YaIM K3 - IHim / YaIM Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishga soliq imtiyozlarining umumiy ta'sir etish samaradorligi	YaIM – YaIM hajmi (so'mda); IHim – soliq imtiyozlaridan foydalangan korxonalarning innovatsion mahsulotlar, ishlar, xizmatlar hajmi (so'mda). STim – soliq imtiyozlaridan foydalangan korxonalarning innovatsion mahsulotlarini (tovar, ishlar, xizmat) sotishdan sof tushumi (so'mda).	0≤K3≤1

Innovatsion faoliyatni soliqlar vositasida rag'batlantirish samaradorligining pastligiga olib kelayotgan eng muhim omillardan biri soliq imtiyozlarini ishlab chiqish va taqdim etishda kompleks yondashuvning mavjud emasligidir. Amaldagi soliq imtiyozlarining aksariyati innovatsion faoliyatning dastlabki bosqichida, ya'ni innovatsiyalarni yaratish jarayonida qo'llaniladi. Ilmiy-tadqiqot natijalarini ishlab chiqarishga joriy etish hamda innovatsion mahsulotlarni iste'mol qilishni rag'batlantirishga qaratilgan samarali soliq mexanizmlari esa yetarli darajada shakllanmagan.



Amalga oshirilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion iqtisodiyotning turli subyektlari soliqlar vositasida rag'batlantirishga turli darajada muhtoj. Xususan, innovatsionlik darajasi past bo'lgan bilimlarning kelib chiqish bosqichida innovatsiyalarni yaratuvchi korxonalarni rag'batlantirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bilimlarni ishlab chiqarishga joriy etish, ya'ni olingan bilimlarni aniq innovatsion mahsulot yoki texnologiyaga aylantirish bosqichida esa innovatsiyalarni joriy qiluvchi korxonalarni rag'batlantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bozor iqtisodiyoti sharoitida fiskal siyosatning muhim tarkibiy qismi hisoblangan soliq mexanizmi nafaqat davlat daromadlarini shakllantirish, balki iqtisodiy faollikni tartibga solish, tadbirkorlik muhitini yaxshilash hamda innovatsion rivojlanishni rag'batlantirishda ham hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasida 2019-yildan boshlab amalga oshirilgan soliq islohotlari, xususan, umumbelgilangan soliq rejimiga o'tish mezonlari, QQS to'lovchilari doirasining kengayishi va soliq stavkalarining pasaytirilishi soliq bazasining kengayishiga hamda soliq tushumlarining barqaror o'sishiga xizmat qilgan.

Biroq inflyatsiya darajasi, mehnatga haq to'lashning eng kam miqdori, bazaviy hisoblash miqdori hamda xorijiy valyuta kurslaridagi o'zgarishlar inobatga olinganda, umumbelgilangan soliq rejimiga o'tish uchun belgilangan chegaraviy miqdor bugungi iqtisodiy sharoitlarga to'liq mos kelmasligi aniqlandi. Natijada kichik va o'rta biznes subyektlari uchun soliq yuki nisbatan yuqori bo'lib qolmoqda, bu esa ularning moliyaviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi hamda ayrim hollarda norasmiy iqtisodiyotga o'tish xavfini kuchaytirishi mumkin.

Tadqiqot natijalari soliq siyosatini takomillashtirishda xalqaro tajribani inobatga olish muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Xususan, Rossiya Federatsiyasi va Qozog'iston Respublikasida kichik biznes uchun soddalashtirilgan soliq rejimlarining qo'llanilishi soliq yukini muvozanatlashtirishga va tadbirkorlik faolligini rag'batlantirishga xizmat qilmoqda. Ushbu tajribalarni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish orqali soliq rejimlarini yanada adolatli va iqtisodiy jihatdan samarali qilish imkoniyati mavjud.

Innovatsion rivojlanishni soliqlar vositasida rag'batlantirish masalalari tahlili shuni ko'rsatdiki, amaldagi soliq imtiyozlari asosan innovatsiyalarni yaratish bosqichiga yo'naltirilgan bo'lib, innovatsiyalarni ishlab chiqarishga joriy etish va ularni tijoratlashtirish bosqichlari yetarli darajada qo'llab-quvvatlanmayapti. Bu holat innovatsion jarayonning uzluksizligini ta'minlashga to'sqinlik qiladi. Shu bois soliq rag'batlantirish mexanizmlarini innovatsion faoliyatning barcha bosqichlarini qamrab oladigan tarzda qayta ko'rib chiqish zarur.

Taklif etilgan K1, K2 va K3 koeffitsiyentlari innovatsion korxonalar uchun soliq imtiyozlarining real iqtisodiy samaradorligini baholash imkonini beradi. Ushbu ko'rsatkichlar yordamida soliq imtiyozlarining budjet yo'qotishlariga nisbatan investitsiyalarni qanchalik oshirayotgani, tadqiqot va ishlanmalarga yo'naltirilgan xarajatlarning innovatsion mahsulotga aylanish darajasi hamda umumiy iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasi aniqlanishi mumkin.

Umuman olganda, soliq mexanizmini iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishga yo'naltirilgan samarali instrumentga aylantirish uchun soliq imtiyozlarini ishlab chiqishda kompleks yondashuvni qo'llash, aniq mezonlar va natijadorlik ko'rsatkichlarini belgilash, shuningdek, samarali monitoring tizimini joriy etish muhim hisoblanadi. Bu esa mamlakatda raqobatbardosh innovatsion iqtisodiyotning shakllanishiga, tadbirkorlik muhitining yaxshilanishiga hamda barqaror iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Arestov, B. A., & Mikhailov, I. V. (2018). Fiscal Policy and Economic Growth: Theoretical and Empirical Studies. Moscow: Ekonomika Publishing.
2. Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (2017). Economic Growth (3rd ed.). Cambridge, MA: MIT Press.
3. Blanchard, O., & Johnson, D. R. (2015). Macroeconomics (7th ed.). Pearson.
4. Devereux, M. P., & Griffith, R. (2019). International Taxation and the Global Economy. Oxford: Oxford University Press.
5. Fölster, S. (2020). Tax Policy and Corporate Behaviour: Evidence from OECD Countries. Journal of Economic Policy, 34(2), 125–150.
6. Fux, M., Heckemeyer, J. H., & De Simone, L. (2021). International Experience in VAT Thresholds: Policy Design and Effects. World Tax Journal, 13(1), 45–66.
7. Gale, W. G., & Slemrod, J. (2017). Rethinking Fiscal Policy. Washington, DC: Brookings Institution Press.
8. International Monetary Fund (IMF). (2019). Fiscal Monitor: Curbing Corruption. Washington, DC: IMF Publications.
9. International Monetary Fund (IMF). (2022). World Economic Outlook: Countering the Cost-of-Living Crisis. Washington, DC: IMF.
10. Johannesen, N., Tørsløv, T. R., & Wier, L. S. (2020). Are Less Developed Countries More Exposed to Multinational Tax Avoidance? Journal of International Economics, 123, 103–123.
11. Keen, M. (2016). The Anatomy of the VAT. National Tax Journal, 69(2), 441–464.



12. Khan, M., & Senhadji, A. (2018). Fiscal Policy and Economic Output: A Cross-Country Analysis. *Economic Modelling*, 74, 193–205.
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari, normativ-huquqiy hujjatlari (2019–2025). Toshkent: Adliya vazirligi.
14. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (tahrirlangan) (2023). Toshkent: Huquqiy axborot markazi.
15. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). *Tax Policy Reforms 2021*. Paris: OECD Publishing.
16. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). *Small Business Tax Compliance and Simplification*. Paris: OECD.
17. World Bank. (2019). *Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies*. Washington, DC: World Bank Group.
18. World Bank. (2024). *Global Economic Prospects*. Washington, DC: World Bank Group.
19. Zodrow, G. R., & Mieszkowski, P. (2017). Pigou, Tiebout, Property Taxation: Lessons for Local Fiscal Policy. *Journal of Urban Economics*, 101, 1–17.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
